

„Neleisk man, Dieve, laidoti draugų“...

Ši Rolando Rastausko (1954–2024) eilėraščio „Užsklanda ir rečitatyvas“ (1979, 1995) eilutė pastaruoju metu tapo vos ne kasdieniu refrenu. Jie išeina... Viens po kito...

Rugsėjo 17 d., sulaukęs 77-nerių, mirė skulptorius Juozas Lebednykas. Skulptorius gime 1947 m. rugpjūčio 20 d. Dusmenų kaime (Trakų r), 1966–1972 m. studijavo Valstybiniame dailės institute (dabar Vilniaus dailės akademija). Mokėsi pas profesorius Bronių Vyšniauską, Gediminą Jakūbonį, Konstatiną Bogdaną (vyr.). Baigęs studijas dirbo Dailės muziejaus (dabar LNDM) restauracinėse dirbtuvėse, tarnavo sovietinėje armijoje. Nuo 1973 m. gyveno ir kūrė Panevėžyje, 1974–1987 m. mokytojavo Vaikų dailės mokykloje. 1975-aisiais tapo Lietuvos dailininkų sąjungos nariu, 1989–1993 m. vadovavo LDS Panevėžio skyriui. Visą kitą laiką skyrė kūrybai.

1973-aisiais pradėjęs dalyvauti parodose, simpoziumuose Lietuvoje ir užsienyje (Austrijoje, Belgijoje, Danijoje, Italijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Olandijoje, Rusijoje, Turkijoje, Vokietijoje) surengė arti 30-ties personalinių parodų (paskutinė 2022 m. vyko Panevėžyje). Pelnė įvairių apdovanojimų (I laipsnio diplomai Antrojoje ir Trečiojoje respublikinėse jaunųjų dailininkų parodose, 1973, 1974), įvertintas Panevėžio dailės dienų 2007 nominacija „Už kūrybos brandą“ (2007), tapo parodos „Panevėžio dailės dienos 2011“ laureatu, Trakų rajono savivaldybės Kunigaikščio Vytauto Didžiojo medaliu (2017), Panevėžio miesto savivaldybės Kultūros ir meno premija (2017), Lietuvos dailininkų sąjungos „Auksiniu ženkliuku“ (2018). Jo kūrinių yra įsigijęs Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, Panevėžio kraštotyros muziejus, Panevėžio miesto dailės galerija, Trakų istorijos muziejus, JAV Baltieji rūmai, Europos parlamentas, privatūs kolekcininkai.

Sausi gyvenimo faktai anaipol neatspindi vitališkos Juozo natūros ir jo kūrybos savitumo. Per penkis kūrybos dešimtmečius sukūrė daugybę įsimintinų mažosios plastikos kūrinių iš bronzos, akmens, medžio ir vario, išpūdingų akmens masės darbų, paminklų ir dekoravynių kompozicijų, taip pat pastelių ir piešinių.

Lebednykas priklauso tai Lietuvos skulptorių kartai, kuri XX a. aštuntajame dešimtmetyje nuo socrealizmo diegtų temų ir plastinės raiškos standartų pasuko individualių ieškojimų link. Kaip ir jo amžininkus dailininką veikė Vakarų modernizmo insipruotas polinkis į išraiškingą metaforišką vaizdą. Jau kūrybos pradžioje išryškėjo esminės, glaudžiai susijusios kūrybos dimensijos: kūniškumas ir gamtos formų transformacija, santykis tarp masių ir erdvės, formos bei medžiagos. Susiformavo ir dominuojantys motyvai, kuriuose užkoduota dviejų darniai sąveikaujančių pradų – vyriškojo ir moteriškojo – dermė, gamtos ir žmogaus vienis. Gamta Juozui buvo ir prigimtinė duotybė, ir nekvestionuojama konstanta.

In memoriam. Juozas Lebednykas (1947–2024)

Siekis meninėmis priemonėmis atskleisti savo individualumą lėmė visą gyvenimą trukusius ieškojimus: nuo ekspresyvaus stilizuoto figūratyvo (reljefai, mažoji plastika), konstruktyvios abstrakcijos (dekoratyvinė skulptūra, objektai) iki biomorfinių formų (keraminės skulptūros), nuo kamerinės plastikos iki kūrinių viešosiose erdvėse. Skulptoriui buvo pavaldžios įvairios medžiagos – bronzos, akmuo, medis, žalvaris, keraminė masė. Tačiau jis nebuvo „prisirišęs“ prie vienos ar kitos medžiagos, nuolat improvizavo: kai nusibosdavo minkyti molį, imadavosi kalti akmenį ar grįždavo prie bronzos, ieškojo ir provokacinių sprendimų, tarsi paneigiančių fizines vienos ar kitos medžiagos savybes. Mėgo pasitelkti *ready made* objektus ir atsiskleidė kaip originalus eksperimentatorius. Tačiau Juozo kūryboje *ready made* estetika buvo ne savitikslių, neperžengianti skulptūrinės plastikos ribų. Tai buvo priemonė siekiant išryškinti vieno ar kito personažo charakterį, arba suteikti kūriniams žaismės, nenutolstant nuo pagrindinių nuostatų – minties asociatyvumo, darnios kompozicijos ir estetiškos medžiagų dermės.

Ir mažojoje plastikoje, ir keraminėje skulptūroje, ir, be abejo, kūriniuose sukurtuose viešosiose erdvėse dominavo monumentalumo siekis. Lebednyko kūrinių, sukurtų viešosiose erdvėse, geografija apima ne tik Panevėžį, kur įgyvendinta 13 skulptūrų (paminklų bei dekoratyvinių kompozicijų), bet ir gimtąjį Onušio kraštą (Trakų r.), dar kelios pasklidusios po Lietuvą.

Ir vis dėlto gausiausių kūrybos dalių sudaro mažoji skulptūrinė plastika bei dekoratyvinės skulptūros iš akmens masės. 2022-aisiais gavęs Lietuvos kultūros tarybos individualią stipendiją sukūrė net 32-jų bronzos liejinių kolekciją, planavo parengti savo kūrybos knygą, tačiau finansavimo taip ir nesulaukė...

Liko neįgyvendinti sumanymai, šeima, draugai ir kolegos... nė kiek neabejoju, kad ir Ten Juozas lipdys, tik jau iš kitų materijų...

Danutė Zovienė

Atsisveikinimas su Juozu vyks ketvirtadienį, rugsėjo 19 d., nuo 11 iki 19 val. skulptoriaus studijoje A. Baranausko g. 46, Panevėžyje. Juozas Lebednykas bus palaidotas Onušio miestelio (Trakų r.) kapinėse.

In memoriam. Juozas Lebednykas (1947-2024)

